

ВІДГУК

офіційного опонента

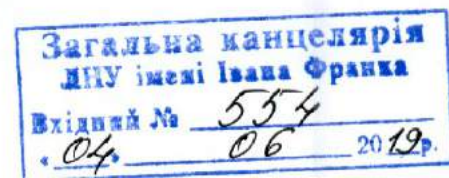
на дисертацію Годісь Юлії Ярославівни

«**Комунікативно-когнітивні засади мотиваційного жанру «мистецтво успіху» (на матеріалі англомовних текстів)**»,

полану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

Спрямування сучасної лінгвістичної парадигми знань на вивчення ролі людини у процесі породження і функціонування мови, виявлення механізмів її використання в певному соціокультурному середовищі зумовлює науковий інтерес до співвідношення понять мова – мовлення – когніція – соціум. Когнітивно-комунікативний підхід до вивчення мотиваційного жанру «мистецтво успіху», залучений у реферованому дисертаційному дослідженні, уможливує розгляд дискурсивної діяльності на основі внутрішніх ментальних процесів, що засвідчує **актуальність** наукової праці.

Увага дослідників до вирішення проблеми мовленнєвих жанрів з точки зору функціональної стилістики, комунікативної прагматики, риторики, прикладної лінгвістики демонструє своєчасність наукової розвідки Годісь Ю. Я. «Ми знаємо, хто ми є, але не знаємо, ким ми можемо бути», зазначав Вільям Шекспір, говорячи про досягнення успіху людиною. Мотиваційний жанр «мистецтво успіху», сягаючи своїм корінням кінця 18 століття, у сучасному світі набуває особливого значення через зв'язок успіху із щастям, яке згідно Арістотелю є «дією відповідно до природи людини». Дисертантка успішно здійснила сміливу спробу поєднати розгляд ролі мовних засобів мотиваційного жанру «мистецтво успіху» як інструменту впливу на людину в комунікації із дослідженням аспектів мовної когніції. Відомо, що когнітивні аспекти дискурсу базуються на комунікативному досвіді, тому їх інтегральне поєднання у науковій праці дозволяє розглядати мовленнєву діяльність на тлі внутрішніх ментальних процесів.

Науковий інтерес дисертації визначають своєчасність та важливість **об'єкта і предмета** наукової розвідки, власне бачення проблеми дослідження, що відображає формулювання основної **мети**, на досягнення якої спрямовано вирішення низки поставлених конкретних **завдань**, які послідовно вирішені у роботі. Дисертантка логічно і обґрунтовано досягає **мету** дослідження – розкрити комунікативно-когнітивні засади мотиваційного жанру «мистецтво успіху» та виявити особливості їх репрезентації в англійських текстах зазначеного жанру.

Особливої **теоретичної значущості** роботі надає комплексне використання методів когнітивних та комунікативно-прагматичних досліджень для послідовного та взаємопов'язаного визначення комунікативно-когнітивних, структурно-композиційних та мовностилістичних характеристик текстів жанру «мистецтво успіху», що дозволяє дисертантці представити «мистецтво успіху» як середовище, де генеровано нові смисли і відбувається вплив на масову свідомість. Праця спирається на виважені, зрілі положення когнітивної та комунікативної лінгвістики й на доробок сучасної лінгвістичної генології – наукового напрямку, апарат якого наразі розвивається, а, отже, потребує якісного дослідницького матеріалу для свого становлення. Тому дисертаційне дослідження Годієв Ю. Я є на часі.

Беззаперечною є **наукова новизна** дисертаційної праці, яка полягає у тому, що уперше здійснено комплексний аналіз сучасного мотиваційного жанру «мистецтво успіху» в плані його структурних, композиційно-сміслових, комунікативних і когнітивних аспектів. У певній мірі інноваційним є розгляд гетерогенного характеру текстів мотиваційного жанру «мистецтво успіху» і виявлення ролі елементів кожної семіотичної системи у формуванні смислу.

Широта емпіричної бази і загальна ерудованість автора забезпечили композиційну гармонійність дисертації і її методичну послідовність, що органічно поєднало здобутки когнітивної і комунікативної лінгвістики, лінгвосеміотики і сучасного жанрознавства. Валідність висновків ґрунтується на достатньому фактологічному матеріалі дослідження, який представлений

текстами 7 книг мотиваційного жанру «мистецтво успіху» американських авторів, які пропонують своєрідну філософію успіху в усіх сферах життя, загальним обсягом 1401 сторінка.

Наукову працю Ю. Я. Годісь виконано в межах наукової теми факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка «Дискурси і жанри іноземномовної професійної комунікації» (шифр теми 0111U008010), затвердженої Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка 27 квітня 2015р. (протокол №8).

Структура дисертації сприяє досягненню поставленої мети та демонструє комплексність обраного дисертанткою підходу до вивчення об'єкту і предмету дослідження. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів із висновками, загальних висновків, списку використаних (318 публікацій), довідкових (7) та ілюстративних (7) джерел і додатків.

У вступі належним чином висвітлено всі необхідні дані відповідно до вимог. Обґрунтовано вибір теми та її актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання, методи і матеріал дослідження, розкрито його новизну, теоретичне і практичне значення, зазначені положення, що виносяться на захист, поінформовано про апробацію результатів і публікації по темі дослідження.

У першому розділі критично і ретельно викладено теоретичні положення, які становлять базу дослідження, надано тлумачення робочих термінів, прослідковано еволюційні особливості жанру «мистецтво успіху», виділено його конститутивні ознаки. Необхідно відмітити вагому теоретичну базу дослідження і лінгвістичну обізнаність дисертантки, що свідчить про наукову зрілість та аналітичні здібності Годісь Ю. Я.

У другому розділі параметризовано основні шляхи вирішення завдань дисертаційної праці, обґрунтовано методологічні засади і запропоновано методіку дослідження мотиваційного жанру «мистецтво успіху» з позицій лінгвістичної генології і когнітивної лінгвістики.

У третьому розділі дослідницький інтерес сфокусовано на системному описі функціонально-сислової організації змісту текстів, аналізі їх структурних і семантичних особливостей із виділенням позатекстових елементів. Заслуговує на увагу висновок про те, що мотиваційний жанр «мистецтво успіху» є гібридним, наявність інтердискурсивних елементів підвищує впливовий потенціал «мистецтва успіху».

Узагальнена наукова ідея дисертантки та виконання роботи в руслі когнітивно-комунікативної парадигми дала змогу дослідниці здобути нові наукові результати в галузі лінгвокогнітології у четвертому розділі, емпірично фіксуючи когнітивну структуру концептів мотиваційного жанру SUCCESS, MONEY та FAILURE в єдності поняттєвого, образного та оцінного складників. Реферована дисертація розширює дослідницьке поле дискурсивної концептології і уможливує прослідкувати особливості мовної свідомості представників сучасного американського суспільства.

До головних здобутків дослідження слід віднести:

- виконання дослідження на перетині двох суміжних дисциплін: когнітивної і комунікативної лінгвістики із залученням як загальнонаукових методів дедукції та індукції, так і елементів жанрового аналізу, концептуального аналізу, дискурс-аналізу, що уможливило отримати конкретні дані про способи формування ідей і переконань, пов'язаних з поняттям успіху у сучасному американському суспільстві, характер взаємодії комунікантів у ситуації мотивації до успіху і особливості використання вербальних і невербальних знаків для досягнення комунікативної мети.
- побудову моделі композиційно-сислової структури текстів мотиваційного жанру, яка відображає схему презентації інформації і дозволяє виявити комунікативну мету кожного структурного елемента тексту.
- виявлення інтердискурсивних зв'язків в межах текстів мотиваційного жанру, що свідчить про поліфонію смислів, утворену поєднанням різнорівневих елементів шести типів дискурсу.

- виділення гетерогенного семіотичного статусу мотиваційного жанру із зазначенням ролі елементів кожної семіотичної системи у формуванні смислу і здійсненні комунікативного впливу на адресата текстів мотиваційного жанру.

Із урахуванням зазначеного, вважаємо, що мета наукової розвідки успішно досягнута. Достовірність результатів і валідність висновків забезпечується чіткістю та послідовністю методики, ретельністю аналізу емпіричного матеріалу, обґрунтованістю теоретичних положень.

Оформлення дисертації відповідає чинним вимогам. Зміст автореферату засвідчує належний науковий рівень дослідження та є ідентичним основним положенням дисертації.

Разом з тим, рецензована дисертаційна праця не уникла певних неточностей і дискусійних моментів, які потребують з'ясування:

1. Не дивлячись на певні здобутки, пов'язані з виділенням семіотично гетерогенних елементів текстів мотиваційного жанру і виявленням характеру їх взаємодії, невизначеним залишається статус текстів як семіотично неоднорідного явища: вони є креолізованими, полікодовими чи мультимодальними? У сучасній лінгвістичній науці розмежування понять креолізований і полікодовий проведено на основі характеру поєднання семіотичних систем негомогенних текстів: полікодовий текст утворений комбінацією елементів різних знакових систем за умови їх однакової значущості у процесі смислотворення, в той час як креолізований текст підкреслює сам факт створення тексту за допомогою елементів двох знакових систем. Мультимодальність, ключовими поняттями якої є модус і семіотичний ресурс, акцентує увагу на залученні різних семіотичних ресурсів та їх взаємодії у процесі конструювання смислу.

Зазначені три поняття стосуються семіотичної гетерогенності мовного явища, але означають його різні аспекти. Дисертантка трактує тексти мотиваційного жанру як креолізовані, одночасно зазначаючи, що вони є «бімодальними конструктами» (стор. 145), що містять елементи різних кодів (стор. 138).

Невизначеним в роботі є поняття модусу, яке дисертантка вживає в двох значеннях: в комунікативному і перцептивному, виділяючи усний, письмовий і електронний модус з однієї сторони і візуальний, слуховий і аудіальний з іншої. Не зовсім чітким є трактування поняття коду – як семіотичної системи, залученої для формування смислу і як «особливий текст – специфічний код, який «запускає мозкові психофізіологічні механізми, що забезпечують виконання прищепленої програми поведінки» [Климентова 2009, с. 143] (стор. 130).

2. Дисертантка почасти «грішить» суб'єктивними твердженнями і оцінками, які відображають її особисте сприйняття, а не результат дослідницького процесу: «Через мегапопулярність мотиваційних текстів масова свідомість активно абсорбує нові смисли» (стор. 40), «Така тактика, на наш погляд, є безпрограшною, а ефект сугестивного впливу – миттєвим» (стор.134), «обіцянки з вуст досвідченого експерта звучать досить переконливо та безумовно мотивують адресата» (стор.135), «Аналіз текстів засвідчив нестандартні сполучення вербалізаторів концепту SUCCESS» (стор.152)

3. Важливим для розвитку сучасної лінгвокогнітивної науки є результати, отримані автором в аспекті концептуального моделювання і виявленні ієрархії ключових концептів мотиваційного жанру «мистецтво успіху», що дозволило встановити структури їхньої репрезентації та засоби вербальної фіксації. Разом з тим, недостатньо обґрунтованим є залучення елементів метафоричного моделювання задля представлення образної сфери виділених концептів. На нашу думку, більшої валідності висновкам надало б залучення теорії багаторівневості схемних концептуальних структур, запропонованої З. Кьовечешом з опертям на здобутки теорії концептуальної метафори Дж. Лакоффа й М. Джонсона. Згідно З. Кьовечешу (Kövecses 2017), процес метафоризації одночасно залучає концептуальні структури різних рівнів схематизації: від найбільш до найменш схематизованих; це, відповідно, образ-схема → домен → фрейм → ментальний простір. Залучення зазначеної теорії дозволило б дисертантці розглянути метафоричні кореляти виділених концептів

як сутності різного рівня схематизації і надало більшої логічності використанню принципів фреймового моделювання. Про необхідність розстановки додаткових акцентів у методологічному апараті дослідження свідчить недостатнє висвітлення критеріїв, за якими дисертантка у фреймово-слотовій структурі метафоричної моделі виділяє фрейми, з одного боку, та слоти, з іншого.

Як відомо, саме метафора і метонімія містять в собі значний прагматичний потенціал, закладений в природі мови: вони несподіваним способом відкривають невідомі нам відносини між предметами. Разом з тим, дослідницька увага була акцентована саме на виділенні концептуальних метафор, в той час, як метоніми залишились поза увагою.

4. Певні запитання викликає термінологічний апарат, залучений у роботі. Дисертантка виділяє макрожанри і мікрожанри, не зазначаючи чіткі критерії їх розмежування (стор.44), в подальшому мікрожанри розглянуто як елементи паратексту (с.70). Який характер співвідношення цих суміжних, але різних понять?

5. Попри те, що теоретична база є ґрунтовною, а перелік використаних джерел містить 318 позицій, не усі цитовані роботи знайшли своє відображення у зазначеному списку. Відсутня робота Павлюк 2009, на яку неодноразово посилається дисертантка (стор. 79, 81, 83).

6. Основні положення та результати дослідження відображено у 8 одноосібних публікаціях автора, 4 з яких – статті у спеціалізованих виданнях України, 2 – у зарубіжних академічних виданнях та 2 – тези виступів на конференціях. Разом з тим відсутні публікації і участь в наукових заходах у 2018 і 2019 роках.

Висловлені міркування мають дискусійний характер, не торкаються основного змісту представленої дисертації, не знижують її загальну позитивну оцінку. Дисертаційна праця Ю. Я. Годісь є самостійним, завершеним дослідженням, має беззаперечну наукову новизну, є певним внеском у розвиток когнітивно-комунікативного підходу в лінгвістиці і має **практичну цінність**,

яка полягає в можливості використання її результатів в академічному процесі, у спецкурсах із когнітивної лінгвістики та риторики, у галузі міжкультурної комунікації.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що дисертаційна праця «Комунікативно-когнітивні засади мотиваційного жанру «мистецтво успіху» (на матеріалі англomовних текстів)», за змістом і формою повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженому Кабінетом Міністрів України 24.07.2013 № 567, а її авторка, Годісь Юлія Ярославівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент –
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри практики
англійської мови

Т. А. Крисанова

Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ПІДПИС *Крисанова Т.А.*
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
« 01 » 05 2019 р.

Крисанова Т.А.